

החינוך הממלכתי מצליח, ולכן כה רבים מתנגדים לו

בימים האחרונים נשמעה מכל עבר התנגדות לשיפור החינוך האוניברסלי. המניעים להתנגדות לכלי מוצלח, שמקדם צדק ושוויון חברתי, ברורים: עשירים אינם רוצים שמעמדם בהיררכיה ייפגע, ושליטים רוצים לאפשר לילדות ולילדים דעה ובחירה חופשיות

מאת: גיל גרטל 1.9.2022

מה יש לאנשים נגד שיפור החינוך? מורה מכינה את הכיתה לפתיחת שנת הלימודים בבית ספר בירושלים, ב-31 באוגוסט 2022
יונתן זינדל / פלאש90

ההתנגדות לשיפור שכרם ותנאי עבודתם של המורות והמורים נשמעה בימים האחרונים מכל עבר: כ תעשיינים, ועדי ההורים, העיתונות הכלכלית והתקשורת המסחרית. מה יש להם נגד שיפור החינוך? לידות וילדים משלהם?

ודאי שיש, אלא שדווקא דאגתם לילדיהם מובילה אותם להתנגדות. חינוך ממלכתי מצוין מאיים על היו המתנגדים לשיפורו, משום שהוא מעניק הזדמנות (או שואף להעניק הזדמנות) גם לילדות ולילדים ש

האוכלוסייה האחרים, החלשים יותר.

החינוך האוניברסלי מעניק הזדמנות חופשית ושווה, באמצעות העברה של כסף וידע ממי שיש להם יותר שאין להם די. ככזה הוא מפחיד פעמיים: מי שיש בכוחו הכלכלי להעניק את הטוב לילדיו אינו שש להגן הטוב הזה במלואו גם לילדים של אחרים. ומי שיש בכוחו לשלוט בעתידם התרבותי והאידיאולוגי של רוב הילדים, אינו שש לוותר על שליטה זאת.

חינוך אוניברסלי מעניק הזדמנות

"חינוך ממלכתי" (או בשם המדויק יותר, שאינו נהוג בעברית: "חינוך אוניברסלי"), הוא חינוך באמצעו הניתן לכל הילדות והילדים בכל תחומי הדעת והיצירה האנושיים. הוא החליף את החינוך שהיה למען לתפקיד מוגדר בחיים הבוגרים.

בחינוך שהוא הכשרה קודם קבעו מה יהיה עתידם של הילדות והילדים, ובהתאם הוענקה להם הכשרה מצומצמת לכך. למשל, מעטים למדו לקרוא ולכתוב, משום שרוב העיסוקים והמלאכות לא דרשו ידיעה וכתוב, ובטח שלא מדעים או היסטוריה.

חינוך שהוא הכשרה הוא זול, יעיל, מסליל ומוכיח את עצמו: הבורות של מרבית הבוגרים בכל תחום של העיסוקים המידי, הוכחה בדיעבד שהם לא היו כשירים ללימודים או לעיסוקים אחרים.

בחינוך האוניברסלי (בצורתו השלמה, אפילו האוטופית) הפכו את היוצרות: תחילה הוענקה השכלה רחבת תחומי הדעת והיצירה לכולן ולכולם; ורק על בסיס השכלה זאת, בחרו כל ילדה וילד, במהלך התבגרות עיסוקם לעתיד.

אתיחס לשני מאפיינים של החינוך האוניברסלי אשר מעוררים את ההתנגדות כלפיו: חוסר הרצון של לממן (יתר על המידה, לדעתם) את חינוך ילדי העניים; וחוסר הרצון של השליטים לאפשר לילדות וליועמדה ובחירה חופשיות.

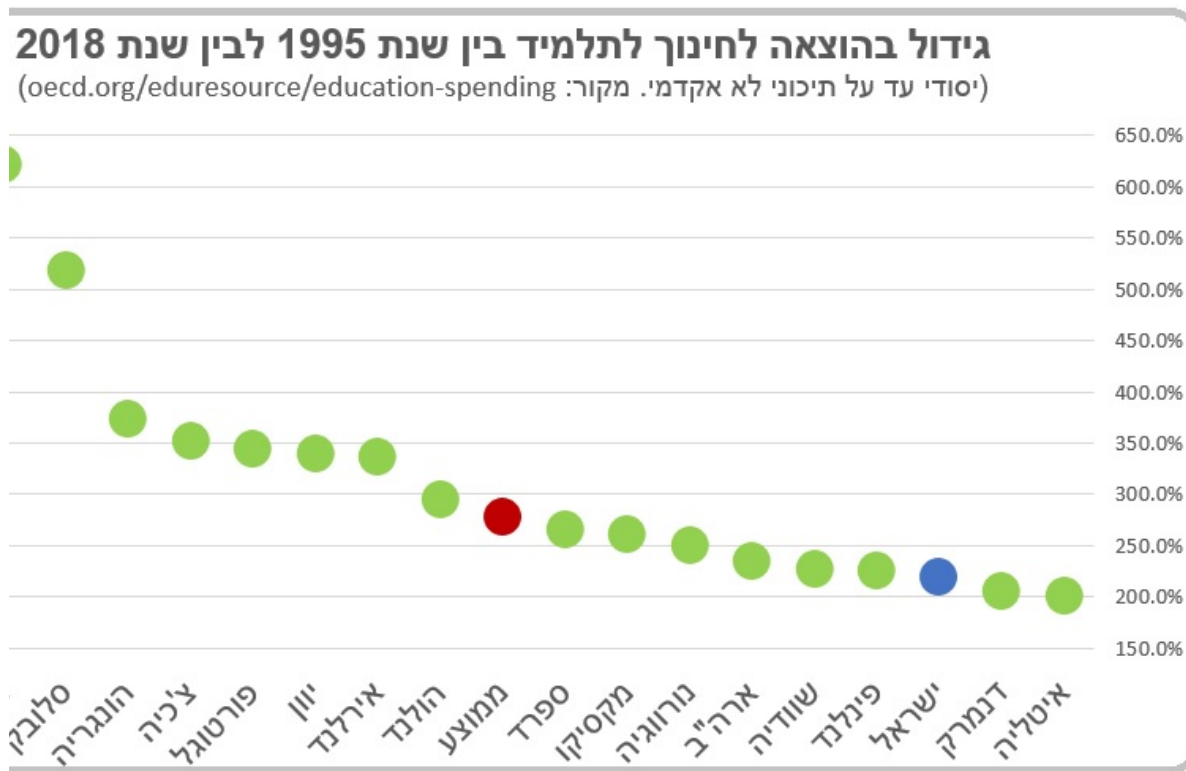
חינוך יקר שתוצאותיו לא מכומתות

החינוך האוניברסלי יקר מאוד. כדי שכל הילדות והילדים יקבלו השכלה רחבה בכל תחומי ההגות והעיון ללמוד המון שיעורים. כלומר, צריך הרבה מורות ומורים, שיעבדו הרבה מאוד שעות.

כאשר הוצע החינוך האוניברסלי לראשונה, הוא תוכנן לשתי שנות לימוד חובה בלבד. הדברים מוזכרים לייסוד בתי ספר של מרטין לותר ופיליפ מלנכתון משנת 1528. כיום המדינה מממנת 15 שנות לימוד 3 עד 18), ובנוסף מסבסדת את החינוך מלידה עד גיל שלוש, ואת הלימודים העל תיכוניים במכללות ובאוניברסיטאות.

במאגר המידע באתר ה-OECD יש נתונים עבור [ההוצאה לחינוך לתלמיד](#) מ-1995 עד 2018 ב-18 נ

בממוצע, עלתה ההוצאה לתלמיד לשנה, רק במהלך 23 השנים האחרונות, מ- 3,523 דולר עד ל-77 כמעט פי שלושה!

באף מדינה ההישגים של החינוך (לא משנה מה תבחרו לבדוק) לא השתפרו פי שלושה מאז 1995. ו בחינוך נבלעה בתנאי עבודה טובים יותר, אולם לא בשום דרך שניתן לכמת, ולהצדיק את הגידול בעיו שנדרש לממן זאת.

ומי נדרש לממן את החינוך? כדי שכל הילדים והילדות אכן יבואו לבתי הספר, נקבע כבר מראשית, שר האוניברסלי יינתן חינוך. כלומר, ששכר המורים ישולם על ידי האצילים בעלי הנחלות, ולא על ידי ההור במדינה המודרנית, המסים (הנאספים בהתאם להכנסות) מחליפים את מימון האצילים.

מכיוון שהורים עשירים משלמים יותר מסים, הרי המשמעות היא שההורים היותר עשירים מממנים, בו של ילדיהם, גם את החינוך של הילדים של ההורים היותר עניים.

החינוך הממלכתי מעביר, אם כך, כסף (מזומן) ממי שיש לו יותר לידי מי שיש לו פחות. כאן טמונה אהו ההתנגדויות לשיפור החינוך. כפי שהגיב קורא לאחת הכתבות שלי בנושא: "הכסף לא צומח על העצ מגיע ממסים. את המסים משלם מעמד הביניים, שגם כך קורס מיוקר המחיה."

חינוך משחרר שתוצאותיו לא נשלטות

החינוך האוניברסלי לא מעביר רק כסף, אלא גם ידע. את הרעיון הזה הגה ז'אן קלווין, אשר ייסד בשנו בית ספר לדוגמה בז'נבה, שבו נלמדו כל תחומי הדעת. קלווין הניח שהשכלה רחבה תקל על הילדות

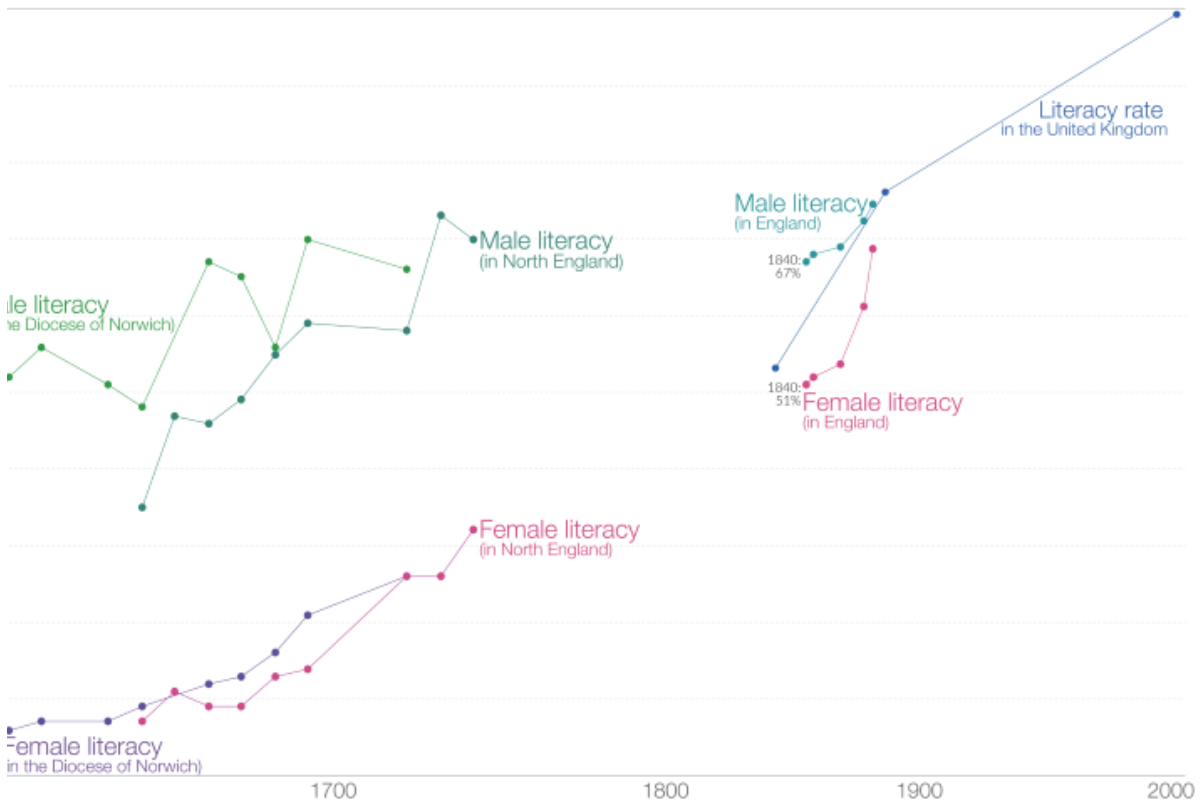
למצוא את ייעודם, כפי שקבע עבורם אלוהים.

החינוך האוניברסלי מגדיל אם כך את דרגות החופש של היחיד, לכוון ולבחור בעצמו את עתידו. על כן עמוס קומניוס במחצית המאה ה-17: "חשוב עד מאוד שבני אדם יבינו את הדברים לאמיתם, וילמדו ו לבחור או להיפטר מהם בקלות על פי חפצם. כך יובטח שיישמר צלם האל בבני האדם, שכן חופש הב יישאר תכונתם הבולטת".

את ההצלחה של החינוך האוניברסלי להעניק יותר חופש והזדמנות, ניתן לראות בממד האוריינות (cy) כלומר ידיעת קרוא וכתוב. בתרשים שלהלן, מתוך אתר our world in data של אוניברסיטת אוקספור לראות את שיעור הגברים והנשים יודעי קרוא וכתוב באנגליה מאז סוף המאה ה-16.

Literacy rate in England and the UK since 1580

Statistics of literacy are based on the percentage of men and women who could sign documents. See the source description for more details.

Cressy (1980) – share of witnesses who sign ecclesiastical court declarations (Norwich Diocese); 1640s-1740s from Houston (1982) – share of witnesses who sign court depositions (North England); roadberry and O'Rourke (2010) – refers to the ability to sign a document; 1840-1860 from Schofield (1973) – share of men and women who sign marriage registers (England); or 2003 is from the CIA World Factbook.
 1 from OurWorldinData.org, where you find data and research on how the world is changing. Licensed under CC-BY by the author Max Roser.

השנים המופיעות בתרשים חופפות את השנים שבהן התפתח החינוך האוניברסלי. נתונים לשנים הו נאספו מתוך רשימות של גברים ונשים שהיו מורשים לחתום על מסמכים רשמיים, מעמד שניתן רק לי קריאה.

חוק חינוך חובה חוקק באנגליה ב-1870, אז שיעור יודעי קרוא וכתוב בקרב הגברים היה 67%, ובקרב 51%. כיום שיעור האוריינות באנגליה נושק ל-100% לכלל האוכלוסייה.

לא קשה לנחש מי מתנגד לחופש ההזדמנויות שמעניק החינוך האוניברסלי: כל מי שחושש לאבד שד

הצעיר, מטעמי תרבות ואידאולוגיה. למשל, חלק מהקהילות החרדיות בישראל, אשר מונעות עד היום רחבה מהילדות והילדים שלהם.

דוגמה לכך עלתה **לאחרונה לכותרות**, לאחר שהאדמו"ר מבעלז הסכים לשלב לימודי ליבה בתמורה ל תקצוב מוסדות החינוך של החסידות. תגובת הזרם הליטאי למהלך מוכיחה את הפחד מאובדן השליט במכירה מוחלטת של כל ערכי החינוך, והשליטה בהם, היישר למשרד החינוך הכפראני".

השאיפה של החינוך האוניברסלי להעניק הזדמנות שווה לכולן ולכולם מפחידה גם את כל מי שחרד ב סדר חברתי. אחת הדוגמאות לכך היא המאבק של מעמד הביניים בהעדפה המתקנת שניתנת ל **החלשות בחינוך**.

למשל, ב-2012 **הרחיב גדעון סער** את יישום חינוך חינוך לגיל שלוש לכלל הילדים בישראל, לאחר שד היא ניתנה רק להורים בשלושת העשירונים הנמוכים מבחינה כלכלית. ב-2018 **קבע נפתלי בנט** מקו ילדים בכיתה לכלל ילדי ישראל, לאחר שקודם לכן ניתן רף זה רק לבתי ספר המשרתים את שלושת הו הנמוכים.

כן לחינוך האוניברסלי (הממלכתי)

החינוך האוניברסלי, שנהגה במהלך המאה ה-16 ויושם בהדרגה בכל מדינות העולם, הוא כלי המקד ושוויון חברתי. הוא מעניק לכל הילדות והילדים הזדמנות וחופש בחירה, דברים שלא היו מקבלים בלע הוא עולה הרבה מאוד כסף, ומהווה איום על מי שחרד לשימור הסדר חברתי.